

Pomada fermecată

Multe pomezi pentru creșterea părului pierdut s-au încercat în deosebite veacuri, totdeauna cu sinceritate și niciodată cu succes, amăgind astfel neconținut iluziile biete noastre omeniri. Dar geniul cutezător al omului nu a desperat. Cu nestrămutată încredere într-un „viitor mai mare, mai bun, mai frumos”, el a urmat fără preget să caute ce-i trebuia – pomada fermecată – și iată că, în fine, providența i-a încununat cu prisos strădania seculară, dându-i acum de curând ceva mai mult decât el ar fi îndrăznit să-și închipuie a spera.

Acesta este de amintiri un obicei cunoscut al providenței: după ce vreme îndelungată îți pune la încercare răbdarea, tocmai când, zdrobit, începi a crede că ți-ai sleit toată energia în zadar, îți scoate generoasă înainte o strălucită răsplată.

În antichitate, Arhimede, făcând regulat băi reci, află legea greutății specifice; în evul mediu, alchimistii, căutând piatra filosofală, descopăr chimia, fără de care n-am fi avut mai apoi chibriturile, hârtia de muște și Salvadentul¹ român; mai târziu, în secolul XV, genovezul Columb, căutând Indiile, dă peste America, fără de care n-am fi avut picioicile², Regia și pelagra³; în fine, frizerii, urmărind pomada pentru creșterea

¹ Pulbere antiseptică pentru calmarea durerilor de dinți și de gât. În ziarul „Adevărul” (VI, nr. 1462, joi, 11 martie 1893, ediția a doua, p. 3) citim o reclamă care ne lămurește asupra medicamentului:

„«SALVADENT», Descoperire științifică – **Îndelungat urmărită.**

Pentru înlăturarea nesuferitelor dureri de măsele și de dinți stricați, a umflăturilor de gingii, gură și gât: (abubă, roșeață, gâlci, etc.), de care pătmește toată lumea; boale denumite științific: *Osteoperiotice alveolo-dentare, abcese ale gingiilor, stomatite, angine, amigdalite, laringită*, etc. **Salvadentul** este *remediul sigur*. Compozițiune specială a D-lui S. Popini, vechi farmacist, șef al spitalelor civile din Capitală, care a izbutit să prepare **Salvadentul** sub formă de pulbere antiseptică, analgetică [formă învechită pentru *analgezică*, neologism, din fr. *analgésique* sau greșeală de tipar – corect, în ortografia epocii, *analgesică*], antifermentescibilă [*antifermentiscibilă*, posibil greșeală de tipar sau formă ortografică învechită], resolutivă și desinfectantă energetică a gurii, fără a fi cătuși de puțin periculos, înghițindu-se cumva chiar de un copil, deoarece la unele din boalele arătate **Salvadentul** se suflă în gât. Gustul și mirosul medicamentului este [*sic*] destut de plăcut.

Modul cum se întrebuințează (*Prospectul*) tipărit în mai multe limbi, învește fiecare cutie de **Salvadent**.

Acest *Remediu sigur* se găsește la toate Farmaciile (*Depozit la drogheriile din București*). – **Cutia 1 leu.**” (N. n., C. T.).

² **Picioică**, *picioici*, s. f. (Bot.; reg.) Cartof. [Var.: **picioacă**, s. f.] – Din magh. *pityóka*. (Cf. DEX, 1998). Referință la faptul că această plantă, cartoful, a fost descoperită de spanioli în Peru, prin 1530 și adusă apoi în Spania și Italia. Cristofor Columb (n. între august și octombrie 1452–d. 20 mai 1506), descoperitorul Americii, era născut la Genova. (N. n., C. T.).

³ „Pelagra este o boală cauzată de o dietă deficitară sau de incapacitatea organismului de a absorbi, fie niacina (una dintre vitaminele complexului B), fie triptofanul (un aminoacid esențial). Boala este întâlnită în anumite părți ale lumii, cu populații care consumă mari cantități de porumb și se caracterizează prin ulceratii eritematoase cutanate, diaree, modificări ale mucoaselor și uneori simptome de boli mentale (demență sau schizofrenie). Boala se poate produce și ca urmare a tulburărilor gastrointestinale sau a alcoolismului. Denumirea bolii provine de la *pelle* (piele) și *agra* (groasă). Pentru prevenirea bolii e indicată o dietă ce conține legume, ciuperci, pește, ouă și lapte sau suplimente nutritive.

Niacina mai poartă și numele de acid nicotinic.” (Wikipedia). Aici, referință la originea porumbului, America Centrală. (N. n., C. T.).

părului pierdut, descopăr azi rețeta pentru căpătarea talentului și frumoaselor daruri intelectuale pe cari nu le-ai avut niciodată.

Ca toate marile invențiuni, și aceasta este neînchipuit de simplă. E o rețetă care se poate face cu prea puțină cheltuială în orice familie.

Iei: *dureri și chinuri sociale, năzuințe, avânturi și idealuri sociale*; le pisezi tare la un loc, le amesteci bine în *mediul social*, torni peste ele câteva linguri de cerneală de tipar – și pomada e gata.

E foarte simplu, nu-i așa?

Astfel, ajungi ce poftești – poet liric, satiric, epic, novelist, dramaturg, publicist, critic, într-un cuvânt, artist, pe atât de mare, se-nțelege, pe cât ăi întrebuința cu mai multă stăruință noua pomadă a *idealului social*.

Își închipuie oricine ce viitor are rețeta asta, care, cu drept cuvânt, a ajuns a fi astăzi un cult pentru cei ce sufăr de chelie pe dinăuntru capului, și se știe cât e de rar părul pe dinăuntru, prin urmare, se-nțelege cât de universală va deveni întrebuințarea minunatei invențiuni.

Iată, de exemplu, încep cu o poezie:

„O! lună, tu, regină, și palidă, și moartă,
Ce tainic treci alene pe-a bolții-albastre poartă,
Din naltul fără margini pe care-l bați de veci,
Ne-aduci tu vreo nădejde? Nu! razele-ți sunt reci!”

– A! dar asta, domnule! exclami d-ta. Poezia aceasta este o platitudine, o secătură literară. Iar lună? iar palidă, iar moartă? iar tainic, boltă albastră, raze reci? Pentru Dumnezeu, încetează, rogu-te, cu vomitivul d-tale literar!

– Așa? zic eu. Stăi, că am să-ți dau îndată un cordial, ori mai bine un constipant... Mi-am aplicat rețeta, și iată urmez poezia:

„Dar caldă-ți va fi raza când, sub a ei lumină,
Va trece-o lume nouă, o lume mai senină,
Când răul va dispăre, și-atâtea năzuinți
Vor fi nu chinuri goale, ci pline biruinți!”

Lume nouă... senină... răul... năzuinți... chinuri... biruinți...

Așa e că am un ideal social?

Apoi, dacă am un ideal social, nu-i așa că am ajuns talentat? și poate încet-încet, tot dând cu pomadă, s-ajung și genial.

Nu-i decât idealul social în artă!

Dar ceva mai mult, nici nu se poate să fie talent sau geniu fără să fi întrebuințat pomada mea.

– Ba se poate, zici d-ta.

– Ba nu se poate, răspund eu.

– Dar Anacreon, dar Shakespeare, Machiavelli, Molière, Goethe? Doar pe vremea lor nu se pomenea de invenția aceasta recentă.

– Așa? strig eu, fără să-mi pierz cumpătul. Ia stăi, să vezi! Și pun mâna în borcanul meu cu pomadă și-ncep să-i frec și pe Anacreon, și pe Machiavelli, și pe toți, și-i frec, și-i năclăiesc, și iar îi frec, pân' le scoț și lor lustrul durerilor sociale, chinurilor sociale, năzuințelor sociale, avânturilor sociale, idealului social.

Astfel, am împăcat, într-un chip ingenios, reputația rețetei mele infalibile [sic]⁴, care trebuie de acuma să fie o religiune, cu reaua deprindere și rutina îndărătnică a societății vechi: orice religiune proaspătă trebuie, la apariția sa, să fie politicoasă și să știe face oarecari concesiuni vechilor credințe ruinate, pe cari vrea să le dărame⁵.

Așa, așa, tinere! încrede-te în rețeta mea – ea singură te poate scăpa de chelia interioară.

Nu trebuie să uit însă a-ți spune – deși mi se pare c-ai înțeles deja, fiindcă ești deștept – că noua pomadă se deosibește de toate cele vechi la aplicare: ca să obții rezultatul dorit, trebuie să freci cu ea nu capul tău, ci pe al altora; dar să-i freci vârtos! să-i freci pân-îți năduși bine și tu, și ei.

A apărut prima dată în „Epoca literară”, I, nr. 10, 17 iunie 1896, p. 1 („Cronica”). Semnat: *Caragiale*. Inclus în edițiile: *Opere*, IV (1938), p. 126–128; *Opere*, V (1965), p. 242–244; *Opere*, III (2001); *Opere*, IV (2011), p. 595–598.

I. L. Caragiale viza atât idealul social în artă, de care se făcea uz în exces la sfârșitul secolului al XIX-lea, dar și, mai mult, lipsa de talent.

(Nota editorilor, *Opere*, IV, 2011).

Textul de bază este cel din „Epoca literară”.

Supliment literar al cotidianului conservator „Epoca”, „Epoca literară” a apărut săptămânal, duminica, în perioada 15 aprilie–24 iunie 1896 (11 numere), „sub îngrijirea d-lui I. L. Caragiale”. 4 pagini cu 5 coloane, format 28 cm, Tipografia Epoca, str. Clemenței nr. 3, București. Secretar de redacție: Șt. O. Iosif, redactor: Alexandru Antemireanu.

Au fost publicate scrieri de: Dinicu Golescu, Iancu Văcărescu, Anton Pann, C. Negruzzi, Gr. Alexandrescu, N. Filimon, Cilibi Moise, C. Bălăcescu, C. A. Rosetti, V. Alecsandri, G. Baronzi ș.a. (unele, cu prezentări de I. L. Caragiale: *Cilibi Moise*, *Gheorghe Baronzi*).

Colaborează: Barbu Ștefănescu Delavrancea, G. Coșbuc, Șt. O. Iosif, A. Toma, P. Dulfu, Anghel Demetrescu, C. Rădulescu-Motru, Alceu Urechea, B. P. Hasdeu ș.a.. Caragiale republică nuvela *Micuța* de B. P. Hasdeu (nr. 2, 22 aprilie 1896; nr. 3, 29 aprilie 1896; nr. 4, 6 mai 1896). Nuvela lui Hasdeu, subintitulată *Trei zile și trei nopți din viața unui student*, care apăruse, cu titlul *Duduca Mamuca* la Iași, în „Lumina din Moldova” (II, nr. 9, 10, 11, 13, 14, 15, 18, 19, 1862), dăduse naștere unui imens scandal și proces de presă pentru imoralitate, în 1863, în urma căruia autorul fusese destituit din învățământ. Procesul fusese pus la cale de o grupare condusă de V. A. Urechia și Titu Maiorescu. În iunie 1863, B. P. Hasdeu fusese însă achitat de tribunal. Versiunea nouă, cu titlul *Micuța*, „temperându-și ironiile și notele lubrice”, a fost publicată de Hasdeu la București, în *Aghiuță*, nr. 5–21, 1864 și în volum, în același an (la Tipografia Cesar Bolliac, strada Scaune nr. 40, București).

⁴ Greșeală de tipar în textul publicat în „Epoca literară” (coloana 5, despărțit în silabe: **infa-libile**). În ediția Cioculescu (*Opere*, tomul IV, *Notițe critice, literatură și versuri*, București, Editura pentru Literatură și Artă, Bulevardul Lascăr Catargi, 39, 1938), corectat: **infailibile** (p. 128). (N. n., C. T.).

⁵ **Dărame** în „Epoca literară”; **dărâme**, în ediția Cioculescu (*ibidem*). (N. n., C. T.).

(V. Cosmin Ciotloș, *Un proces de presă*, „România literară”, nr. 48, 2005, adresa: http://www.romlit.ro/un_proces_de_presa). Caragiale o preia din volumul apărut în 1864, a cărui copertă o reproduce în „Epoca literară” (nr. 2, p. 1), în nota *O carte rară*:

„Norocul ne-a făcut să dăm peste o carte rară, o carte pe care o căutam de atâta vreme și pe care pierdusem orice speranță de a o mai putea găsi.

Iată coperta doritei cărți pe care am primit-o cum se primește, după o îndelungă despărțire, un prieten bun pe care îl credeam de mult pierdut pentru totdeauna.

Și fiindcă avem, cum am spus, autorizația ilustrului ei autor, ne grăbim a împărtăși cititorilor acest giuvaier în locul foiletonului. De astă dată, nostima *Micuță* regăsită nu se va mai putea pierde.” (Prima parte a nuvelei, *Ziua întâia*, e publicată mai jos, tot la p. 1 a săptămânalului).

În „Epoca literară”, Caragiale a mai publicat: *Șah și mat!*, *Varietăți literare. Fantezie politică, Scrisorile unui egoist, Din „Principele” lui Machiavelli, Poetul Vlahuță. Schiță, Lungul nasului. Basm oriental* (apărut prima dată în „Albina Carpaților”, Sibiu, I, nr. 14, 17 noiembrie 1877, cu titlul *Unul care nu-și cunoaște lungul nasului*), *Minciună. Din snoavele populare, O balercă de Amontillado* (după E. A. Poe), *Masca* (după E. A. Poe), *Norocul și mintea, Ab irato. Sonet parnasian* (parodie reprodusă din „Lumea veche”, I, nr. 8, 1 mai 1896, p. 20), *Câteva cuvinte, D. B. P. Hășdeu, Traian Demetrescu, „Răzbunarea lui Anastase”, D. Eugeniu Stătescu poet, Cronica de joi. Arheologie, Un caz literar interesant, Plagiatul Zola – Bibescu, Spitalul amorului. O prefață, Sciziune artistică, Cilibi Moise. Câteva rânduri alese, O deslușire, Cronică. Nici din talpă cerc de bute..., „Literatură patologică”, Un nou plagiat Zola, Un pamflet clasic, Gheorghe Baronzi, Un dicționar român.*

De observat că pe frontispiciul revistei este indicat: „Apare în fiecare duminică”, dar datarea publicației se face invariabil luna următoare, când probabil se punea în vânzare revista: „Luni – 15 aprilie, Luni – 22 aprilie” ș.a.m.d.

În penultimul număr, 10, în care apare *Pomada fermecată*, pe aceeași pagină 1, sunt publicate: *Paul de Nola* de G. Coșbuc, pe deschiderea paginii, apoi, după textul lui Caragiale, traducerea lui Hasdeu din *Tristia* de Ovidiu (*Cartea III, Elegia 10*) cu titlul *Ovidiu la gurile Dunării*, care apăruse în volumul *Poezie* de B. P. Hasdeu (1874), *Între vis și viață* de Delavrancea.

Nr. 11, din 24 iunie 1893, lipsește din colecția Bibliotecii Academiei Române, informația că acest număr a apărut existând în edițiile Cioculescu din 1938 (sursa textului *Un dicționar român*, p. 426) și 1965, nota reprodusă de editori în *Opere*, vol. IV (2011): Șerban Cioculescu „menționează, în notele la ediția sa din 1965, că în manșeta primei coloane a numărului 11 din 24 iunie 1896 se putea citi: «*Epoca literară* își suspendă după numărul de față apariția pentru tot timpul verii: ea va reapărea duminică, 1 septembrie.» Dar revista și-a încetat apariția.” (Nota la articolul *Un dicționar român*, p. 1180.).

În catalogul *Publicațiunile periodice românești (ziare, gazete, reviste), descriere bibliografică* de Nerva Hodoș și Al. Sadi Ionescu (din serviciul Bibliotecii Academiei Române), cu o *Introducere* de Ioan Bianu (bibliotecarul Academiei Române), sub egida Academiei Române, tomul I, *Catalog alfabetic 1820–1906*, București, Librăriile Sococ & Comp. și C. Sfetea; Leipzig, Otto Harrassowitz; Viena, Gerold & Comp., 1913, datarea aparițiilor „Epocii literare” este menționată greșit: 15 aprilie–19 mai 1896 (p. 242).

C. T.